

**Шэкиогъум
и 21-р — Урысые
Федерацием
ихэбзэлахь
къулыкъухэм
ялофышэ и Маф**

**Хэбзэлахь
къулыкъухэм
ялофышэху
ыкӀи
яветеранху
лъытэныгъэ
зыфэтшыхэрэр!**

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкӀым — Урысые Федерацием ихэбзэлахь къулыкъухэм ялофышэ и Мафэ фэшӀ тышфугъушӀо!

Хэбзэлахь къулыкъухэр къыхэмылажьэхуэ сыд фэдэрэ къэралыгъуи социальнэ-экономикэ хэхьоныгъэм, инфраструктурэм зегъэушъомбгъугъэным ыкӀи цыфхэм ящӀлэкӀэ-псэукӀэ зыкӀегъэлъыгъэным япхыгъэ юфыгъохэр зэшӀуихынхэ ылъэкӀыштӀп.

ЫпӀэки зэрэщытыгъэм фэдэу, непэ бюджетым хэхьоу къыхащтыр, тиреспубликэ хэхьоныгъэ ышӀыным фӀелорышӀэшт проектшохэм ягъэцӀкӀэн бӀкӀэ зӀлӀытыгъэр Федеральнэ хэбзэлахь къулыкъум Адыгэ РеспубликэмкӀэ и ГъӀелорышӀлӀпӀэ илофышӀэхэм лӀпӀэ-лӀсэныгъэу ахӀлымыр ягъетныгъэрэ ары.

Тикъэралыгъо нахь пытэ, нахь лъэш хъуным, цыфхэм ящӀлэкӀэ-псэукӀэ нахьышӀу шӀыгъэным фӀелажьэхэзэ, хэбзэлахь къулыкъухэм апащӀхъэ ит пшъэрылӀхэр тапӀэки гъэхьагъэ хӀлӀэу зэрагъэцӀкӀэштхэм тицыхъэ телъ.

Хэбзэлахь къулыкъухэм ялофышӀэхэм ыкӀи яветеранхэм псауныгъэ пытэ, насып, щӀлэкӀэ-псэукӀэ дӀгъу ялӀнӀу, Адыгэ Республикэм, зӀдыти ХӀгъэгъушхоу Урысые Федерацием апае ялофшӀэн гъэхъэгӀаӀхэр щашӀынху тафӀлӀаӀо!

**Адыгэ Республикэм
и Лышхъуэ
ТХЪАКИУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ**

Теклоныгъэр адэтэгощы

Мы мафэхэм Адыгэ Республикэм икӀлӀ-еджакӀохэм я Спартакиадэ къыдихӀытагъэу теннисымкӀэ зэнэкъокъухэр Теуцожь районым игупчӀу ПэнэжьыкӀуае щыкӀуагъэх. Район пӀпчъ къарыкӀыгъэ кӀлӀлӀеджакӀохэм теннис ешӀлӀкӀэ амалӀу аӀлӀкӀлӀхэмкӀэ заушӀ-тыгъ ыкӀи анахь къахӀэщыгъэ купхэм хушъхьафыкӀыгъэ чӀыплӀхэр афагъэшъошагъэх.

МыекӀопӀэ районым ит поселкӀу Краснооктябрьскэм игурыт еджакӀлӀу N 2-м икӀлӀ-еджакӀохэм теннисымкӀэ ятренеру Анатолий Чапуриным тызэрэщыгъэгозагъэмкӀэ, зэнэкъокъум иапӀрӀ чӀыплӀ фӀбэнагъэх Теуцожь, КошхъэблӀ ыкӀи МыекӀопӀэ районхэм къарыкӀыгъэ командэхэр. ЕшӀлӀгъоу ялагъэхэм зӀфӀхысыжъэу афӀхъугъэхэм кыизэрагъэлъэгъуагъэмкӀэ, теклоныгъэр МыекӀопӀэ районым къыкӀыгъэхэм къыдахыгъ. Ахэм КошхъэблӀ районым итеннисистхэм ешӀлӀгъуищыри къашӀуахыгъ. МыекӀопӀэ районым икомандэ апӀ хъугъэ, КошхъэблӀ районым ятӀонӀэр чӀыплӀр къыдихыгъ,

Теуцожь районыр яцӀнӀэр хъугъэ.

Краснооктябрьскэм игурыт еджакӀлӀ чӀлӀс кӀлӀэ ныбжьыкӀлӀху теннисым зищӀлӀныгъэ езыпхы зышӀоигъохэм хэхьоныгъэхэр ашӀынхэмкӀэ амалышӀухэр аӀлӀкӀлӀых. КӀлӀтитӀу мӀ апӀрӀэ ныбжьыкӀлӀ разряд яӀ. Ахэр Мамыжъ РуслъанрӀ Дмитрий ТкаченкӀмӀрӀ

МыекӀопӀэ районым ыцӀлӀ дахӀкӀэ зэнэкъокъум щырызыхъӀуагъэхэм ащӀщ пшъэшъэ купу мыщ зыщызыгъасӀу, теннис ешӀлӀнымкӀэ зызыушӀэтыгъэр. АпӀ хъунхэм АдыгэкъалӀ, ШӀуджӀн, Теуцожь, ТӀхъутӀамыкӀое районхэм къарыкӀыгъэ пшъэшъэ командэхэр фӀбэнагъэх, ау анахь лъэшӀу кы-

чӀлӀкыгъэр МыекӀопӀэ районыр ары. ЯтӀонӀэр хъугъэх Теуцожь районым илӀыкӀохэр, яцӀнӀэр чӀыплӀр КрасногвардейскӀэ районым икомандитӀуи зэнэкъокъум чанӀу зэрӀхӀлӀэжъагъэхэр къыхӀгъэщыгъэн фӀае. Аныбжъ емылӀытыгъэу пшъэшъэ ныбжьыкӀлӀхэм ащӀщхэм ятӀонӀэр разряд зӀрӀлӀм уегъагъушх. Ахэр Иныху ДжӀнӀт, НӀшӀоко Анет.

АнетӀ теннис ешӀлӀнӀу зыригъэжъагъэр илӀӀэситӀу хъугъэ. Я 5-рӀ классым дӀгъоу щеджӀэр пшъэшъэжъыем мы лъэныкӀомкӀэ гъэхъэгъэшӀухэр тапӀкӀэ ышӀынху тыцӀгъуы.

— Гъогум сытетӀу сыкӀозӀ кӀлӀлӀцыкӀлоу теннис ешӀлӀхэрӀр слъӀгъугъэх. Ар сшӀогъэшӀлӀгъонӀу, садӀеджӀу сшӀоигъоу

сахӀхъэгъагъ, — игукъӀыжъхэм ташегъэгъуазӀ ТимофӀей Ширшовым.

А мафӀэм къыщегъэжъагъэу илӀӀэситф хъугъэ кӀлӀлӀр теннис зешӀлӀрӀр. Ыныбжъ елӀытыгъэу ТимофӀей ятӀонӀэр нахьыжъ разряд иӀ, ау кыдӀэхъугъэм къыщыуцунӀу фӀае. КӀлӀлӀ ныбжьыкӀлӀу теннисым зищӀлӀныгъэ чӀыплӀ гъӀнӀфагъэ щызыуытыгъэм тапӀкӀи гъэхъэгъэшӀухэр ышӀынху тыцӀгъуы.

Мы спорт лъӀпкӀым республикэм зыщӀушъомбгъунымкӀэ Адыгэ Республикэм и Премьер-министрӀу зышӀогъэшх кӀӀлӀгъӀэ КъумпӀыл МуратӀ зэрӀфӀразӀэхэр къыхигъэщыгъ тренеру Анатолий Чапуриным.

ГЪОНЭЖЫКЪО СэтӀнай.

Гъэтхасэхэм ялухыжъыни, бжыхъасэхэм япхъыни ыкӀлӀм фӀэкӀох

Адыгеим ихъызмӀтшӀлӀпӀлӀхэм щытху хӀлӀу губгъо юфшӀлӀнхэр зэшӀуахых. Мы илӀӀэсыр республикэм ичӀыгулӀэжъхэмкӀэ къыныгъэм ом изытет зӀрӀр дӀхӀэкӀае къафихыгъэм, тонн миллионныкӀом еху лӀжыгъэ къахыжъын алӀэкӀыгъ. ИлӀӀэс 25-м кыкӀлоцӀ ащ фӀдӀ гъэхъагъэ республикэм ихъызмӀтшӀлӀпӀлӀхэм яплӀлӀнӀрӀу ашыгъ, аужырӀ илӀӀэситфымкӀэ ар ятӀонӀэр.

Адыгэ Республикэм мӀкӀу-мӀщымкӀэ и МинистерствӀэ къыкӀыхӀэрӀмкӀэ ыкӀи чӀыгулӀэжъынымкӀэ иотдел ипӀащӀу АбрӀдж ЭммӀэ тызэрэщыгъэгозагъэмкӀэ, тыгъуасӀ ехуӀлӀу рес-

публикэм лӀжыгъэ тонн мин 521,5-рӀэ къыщахыжъыгъ. Ащ щыцӀу тонн мин 356,4-р фышхъӀэ лӀжыгъӀгъэх, гъӀтхӀэс фышхъӀэ лӀжыгъӀгъэхэр ыкӀи джӀнч лӀӀпкӀ зӀфӀшъхьафхэр тонн

мини 4,2-рӀ хъугъэх, натрыфӀу лӀуахыжъыгъэм тонн мини 133,7-рӀэ кытыгъ, гурытымкӀэ гектар телӀытӀу ащ центнер 52,4-рӀэ къырахыгъ. ГъӀрекӀо елӀытыгъӀмӀ, зы гектарым къырахырӀр центнер 20 фӀдизкӀэ нахьыб. Ащ фӀдӀ кӀэ-гъӀлӀгъон дӀгъухэр республикэм ихъызмӀтшӀлӀпӀлӀхэм бӀшӀагъэ зымылагъэхэр. Натрыф лӀжыгъэ бӀгъуагъэ анахъу къызыщырахыгъэхэр ДжӀдӀж, Теуцожь ыкӀи КрасногвардейскӀэ районхэр арых. Мы культурӀр джынӀс лӀузымыхыжъыгъэхэр МыекӀопӀэ, ТӀхъутӀамыкӀое районхэр ыкӀи къалӀу МыекӀуапӀ.

Пындж гектар 5412-м илӀухыжъыни аухыгъ. Гектар пӀпчъ центнер 46,3-рӀэ къырахы, зӀкӀлӀмкӀи тонн мин 25-рӀэ аугъоижыгъ. НепӀрӀэ мафӀхэм лӀуамы-

хыжыгъэр лӀжыгъэм пӀлу-хъащ натрыфӀр ары, гектар 2485-у кӀэнагъӀри мы мафӀхэм аухыжъынӀу ыуж итых.

Джац фӀдӀу бжыхъасӀхэм япхъыни республикэм ыкӀлӀм щыфӀкӀо. Ахэр гектар мини 100-м ехуам рагъӀкӀугъахӀх. Ащ щыцӀу хъэр гектар мин 15,5-рӀэ мӀхъу. Коц гектар мин 86,4-у халъхӀанӀу щытым щыцӀу гектар 78,8-рӀэ апхыгъах. Ар гухӀлӀу чӀыгулӀэжъхэм ялӀм ипроцент 91-рӀэ. Джац фӀдӀу рапс гектар мини 6-р охӀтӀ-шӀухэм атефӀу апхыгъ.

НепӀрӀэ мафӀхэр пштӀхэмӀ, бжыхъасӀхэм язытет уигъӀрӀ-зӀнӀу щыт, ахэр специалистхэм ауплӀӀӀкӀу зӀпытых, цыгъохэр бӀу зыхӀсхэр агъӀунӀ-фых, ягъӀкӀодынкӀлӀ амалхэр зӀрахъӀх.

Зигугъу къӀтшыгъэ пстӀумӀэ адакӀлоу гъатхэм губгъо юфшӀлӀнӀу зэшӀуахыштхэм чӀыгулӀэжъхэм зафагъэхъазыры, ящӀкӀлӀгъӀшт чылапхъӀхэр, чӀыгъӀшӀур, гъӀстыныпхъэр зӀра-гъӀгъотых.

ПИАТЫКЪО Анет.

Пшызэ шьолъырымрэ Адыгеимрэ яветеранхэр социальнэ Ioфыгъохэм ахэплъагъэх

Шэклогум иублэгъухэм адэжэ Пшызэ шьолъыр игунапкъэхэр кээзыгъэгъунагъэхэм якоординационнэ Совет изэхэсыгъо щынэгъончъэнымкIэ Федеральнэ къулыкъум Краснодар краимкIэ и Гьэлорышлэплэ щыкIуагъ. Адыгеим ыцIэкIэ И.И. Давидюк, С.В. Алексеевир, А.А. Поповыр ащ хэлэжыагъэх. СНГ-м идзэхэу кэралыгъо гунапкъэхэр кээзыгъэгъунэхэрэм япащэхэм я Совет 2013-рэ илъэсым жьоныгуаклэм и 16-м ышIыгъэ унашъом диштэу ветеранхэр социальнэу ухъумэгъэнхэмкIэ зигъо Ioфыгъохэм мы зэхэсыгъом щатегушыагъэх.

ЩынэгъончъэнымкIэ Федеральнэ къулыкъум Краснодар краимкIэ и Гьэлорышлэплэ ипащэ игуадзэу, полковникэу Сергей Решетовым пэублэ псалъэ кызышым, Шъачэ щыклошт Олимпиадэм зызыщыфагъэхэа-

зырырэ лъэхъаным Ioфхэм языхтэ ыкIи Гьэлорышлэплэм ыпашъхэ ит пшъэрылхэм кьатегушыагъ. Советым изэхэсыгъо зыхэпллэрэ Ioфыгъом мэхъанэшхо зэрирлэ ыкIи мы лъэныкъомкIэ край организацием ахэм кызырадыригъаштэрэр ащ кыIуагъ.

Координационнэ Советым итхьаматэу, отставкэм щылэ генерал-майорэу Михаил Безруковым зытегушылэхэрэ IoфыгъомкIэ гушылэ шъхьалэр кышIыгъ. Мы Ioфыгъом изэшохынкIэ шIэгъэн фаехэм, анахъэу аналэ зытырамыгъэт мыхъуштхэм, пенсионер пэпчт лъылэсынхэ зэрэфаем ар къащыуцугъ, Адыгеим игунапкъэхэр кээзыгъэгъунагъэхэм я Совет илофшIэн дэгъоу зехишагъэу ылытагъ.

Кэралыгъо гунапкъэхэм якъэгъэгъунэнкIэ Адыгеим иветеранхэм я Совет итхьама-

тэу Иван Давидюк гушылэр лъыгъэкIотагъ. Псалъэр кьырымыгъажьэзэ, кэралыгъо гунапкъэхэр кээзыгъэгъунэхэрэм ясаугъэт зэрыт сурэтыр ащ Сергей Решетовымрэ Михаил Безруковымрэ аритыгъ. Тирес-публикэ Ioфхьабзэу мы илъэсым щызэрахьагъэхэм ар игъэкIотыгъэу къащыуцугъ. Къэбар жьугъэм иамалхэр кызыфагъэфедэхэзэ, кэралыгъо гунапкъэхэр кээзыгъэгъунэрэ офицерхэм, прапорщикхэм, ахэм яшъхьэгъусэхэм зэрафегушыагъэхэр, кэралыгъо гунапкъэхэм якъэгъэгъунэн фэгъэхыгъэ журналхэм зэраклатхэхэрэр, ветеранхэм ягумэкIыгъохэм зызэрашагъэгъуазэхэрэр, Хэгъэгъу ззошхом хэтыгъэхэм, заом илъэхъан псэемыблэжъэу лэжъагъэхэм, дзэ къулыкъушIэхэу фэхыгъэхэм яшъхьэгъусэхэм анахъэу аналэ зэратырагъэтырэр ащ игушылэ

щыхыгъэгъунэфыкIыгъ. Ветеранхэм я Совет мы Ioфыгъохэр ары анахъэу ыпэ ригъэшъыхэрэр, иамал кызызрихъэу зэшIуихыхэрэр.

Зэхэсыгъом хэлэжыагъэхэр Ioфхьабзэу зэрахьагъэхэм кьатегушылагъэх ыкIи предложение гъэнэфагъэхэр къахыгъэх.

Къалэтыгъэ IoфыгъомкIэ унэшъо гъэнэфагъэ заштэ нэуж краим и Совет итхьаматэу Михаил Безруковым кэралыгъо гунапкъэхэм якъэгъэгъунэн фэгъэгъэгъэ къулыкъум иветеранхэм (пенсионерхэм) я Дунэе координационнэ Совет пшъэрылхэу кьыфишIыгъэр ыгъэцакIэзэ, кэралыгъо гунапкъэхэм якъэгъэгъунэнкIэ Адыгеим и Союз хэтхэм общественнэ тын лъапIэхэр:

— Тыжыын къащэу «Дзэ, граждан пшъэрылхэр дэгъоу зэригъэцакIэрэм фэшI!» зы-

филорэр Советым итхьаматэу Давидюк Иван Иосиф ыкъом;
— Тыжыын орденэу «Общественное признание» зыфи-
лорэр:

— Союзым итхьаматэ игуадзэу Джарымэкъо Инвербий Азмэт ыкъом;

— тхьамэтэ гъэшIуагъэу Мыгу Заурбий Якубэ ыкъом

— Союзым хэтэу, Хэгъэгъу ззошхом хэлэжыагъэу Шепелев Виктор Николай ыкъом;

— дипломхэр Союзым хэтхэу Дэхъужэ Исмахил Юныс ыкъомрэ Шевченко Григорий Василий ыкъомрэ аритыжыгъэх.

Зэхэсыгъом хэлэжыагъэхэр тынхэр зыфагъэшъошагъэхэм афэгъушыагъэх, общественнэ IoфшIэнымкIи, яунагъокIи гъэхьагъэхэр ашIынхэу афалагъ.

С.В. АЛЕКСЕЕВ.

Кэралыгъо гунапкъэхэм якъэгъэгъунэнкIэ Адыгеим иветеранхэм я Совет итхьаматэ иапэрэ гуадз.

Нахь къалыхыгъошIу хъуным пай

Гъэсэнэгъэм пэлу-хьащт ахъщэр банкхэм къалыпхыныр нахь псынкIэ хъушт. Ар кьыделъытэ Урысые Федерацием и Премьер-министрэу Дмитрий Медведевыр зыкIэтхэгъэ унашъом. Гъэсэнэгъэм пэлу-хьащт ахъщэр кредит шыгъэным кэралыгъо Iэпылэгъу зрищыкIагъэм ар фэгъэхьыгъ. Мы Ioфыгъом щытегушылагъэх Премьер-министрэм игуадзэхэм адыригъэ зэлукIэ-гъум.

ТапэкIи ащ фэдэ чIыфэ къалыпхын плъэкIыштыгъэ. Ау ар апэрэ апшъэрэ гъэсэнэгъэ зэбгъэгъотыным нэмыкI Ioфхьабзэ пэлубгъэхъан уфитыгъэп. Джи банкым кьылыпхырэ ахъщэмкIэ гурыт сэнэхъат гъэсэнэгъэ, ятIонэрэ апшъэрэ гъэсэнэгъэ зэбгъэгъотынхэ плъэкIышт. Ащ нэмыкIэу, а ахъщэр егъэджэным кьешIэ-кIыгъэ Ioфхьабзэхэм иапэлубгъэхъанэу амал щылэ хъушт. Гушылэм пае, студентыр имыкIалэ е имыкIэралыгъо щеджэмэ, унэу зэрысым ыпкIэ ытын хъумэ ахъщэ чIыфэу банкым кьылыпхыгъэр ащ пэлуигъэхъанэу амал илэшт.

Гъэсэнэгъэм тэфэшт ахъщэр банкхэм кьызытырэ илъэситфым кьызыригъэлыгъагъэмкIэ, а уахътэм нэбгырэ минмэ сомэ миллион 230-рэ зытефэрэ кредит банкхэм къалахыгъ. Аналитикхэм кьызыралорэмкIэ, гъэсэнэгъэм пэлу-хъанэу ахъщэ чIыфэ банкым кьызыритырэ шыкIэр адрэ целевой кредитхэм атекIы. Гушылэм пае, чIыфэр охътэ кIыхъэкIэ банкым къеты, еджэныр зауыхэр ужи

илъэси 3 — 5-рэ ар атыжы екъу. Ащ елытыгъэу мы кредитым пае икъу фэдизэу ахъщэ банкым илэн фае. НахьыбэрэмкIэ чIыфэ зыштагъэм еджэфэ процентхэр ары нылэп ытыжышъу-хэрэр, еджэныр ыухыгъэу чIыфэ шъхьалэм итыжыын еублэ, ащ етIани процентхэр хэхъожьых.

Банкхэм яIoфшIэн кьызыригъэ-лъагъорэмкIэ, мы ахъщэ тыкIэр апэрэ илъэсхэм щынэгъончъэу щытэп. ЕтIани банкхэм экIэми ащ фэдэ чIыфэ атынэу икъу фэдизэу ахъщэ ялэп. Ащ пае кэралыгъо Iэпылэгъу ахэм непэ ящыкIагъ.

Джыдэдэм гъэсэнэгъэм пае къатырэ чIыфэр потребительскэ кредитымкIэ зэблахъу. Ащ кьыхэкIэу цIыфэу чIыфэ зыштагъэм ытырэ процентыр нахьыбэ мэхъу. Сыда плэмэ процентхэри, чIыфэу кьыуатыгъэри зэдэптыжыынхэ фае. БанкхэмкIэ мыщ фэдэ чIыфэ тыкIэр зэрарэу щытэп, ау илъэсыбэмэ ателъытагъэу фонд зэрэщымылэм ахэр кьызытырелажэх.

Арэу щытми, ятIонэрэ апшъэрэ гъэсэнэгъэм пае чIыфэр ащ фэдэу шынагъоу щытэп. Сыда плэмэ гъэфедакIохэм янахьыбэр IoфшIапIэхэм алутых, ахэм Ioф ашIэзэ ятIонэрэ гъэсэнэгъэр зэрагъэгъоты.

Арышъ, кэралыгъор банкхэм Iэпылэгъу афэхъумэ, гъэсэнэгъэм пэлухъащт ахъщэ чIыфэр нахь псынкIэу ныбжьыкIэхэм банкхэм къалахын альэкIышт.

(Тикорр.).

Ешъоным къафихыгъ

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу кIоцI Ioфхэм-кIэ и Министерствэ кьызыритырэмкIэ, шэклогум и 11-м кьыщегъэжыагъэу и 17-м нэс республикэм бзэджэшIэгъэ 59-рэ щызэрахьагъ. Ахэр — хъункIэн бзэджэшIагъэу 2, тыгуагъэхэу 16, цIыфым ыпкIынэ-лынэ шъобж хьылъэхэр тырашагъэхэу 2, гъэпцIагъэ зыхэлъ бзэджэшIэгъэ 12, нэмыкIхэри. Экономикэм ылъэныкъокIэ хэбзэгъэуцугъэр гъогогъуи 4-рэ аукуагъ. БзэджэшIагъэ зезыхьэгъэ нэбгырэ 62-рэ хэбзэхъумэкIо къулыкъухэм агъэунэфыгъ, зэхафын альэкIыгъэр процент 96-м ехъу.

БлэкIыгъэ тхьамафэм Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шIэгъи 8 къатехъухьагъ. Ахэм нэбгыри 3 ахэкIодагъ, 8-мэ шъобж зэфэ-шъхьафхэр атешагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кIэрысхэу водитель 68-рэ гъогупатруль къулыкъум иIoфышIэхэм къаубытыгъ.

Республикэм икIэлэ шъхьалэ игъэлорышIэкIо компаниехэм ащыщ Ioф щызышIэщтыгъэ бухгалтер шъхьалэм ылъэныкъокIэ кьызылаухыгъэу уголовнэ Ioфым Мыекъопэ кIэлэ хьыкумыр хэплъагъ. ИэнатIэу ылыгъыр ащ кьызыфигъэфедэ-зэ имые мылькур кьызылэки-гъэхьагъэу ары зэрагъэмысэщтыгъэр. Мы бзэджэшIагъэр кьыхэзыгъэщыгъэр УФ-м хэгъэгъу кIоцI IoфхэмкIэ и Министерствэ иотделэу Мыекъуапэ щылэм экономикэ щынэгъончъэнымкIэ ыкIи ахъщэ къолхъэ тын-ыхыным пэ-шIуекIогъэнымкIэ икIутамэ икIулыкъушIэхэр арых.

Оперативникхэм зэрагъэунэфыгъэмкIэ, 2010-рэ илъэсым ибэдзэогу мазэ кьыщегъэжыагъэу коммунальнэ фэлэ-фашIэхэм апэлухъэрэ ахъщэу цIыфхэм кьатырэм хэлэбзэ, бухгалтерым ежэ иуна-

пкIэ ытыштыгъ. Ащ фэдэ шыкIэр бзыльфыгъэм кьызыфигъэфедэзэ, гъэлорышIэкIо компанием сомэ мини 150-рэ фэдиз зэрарэу рихыгъ. ЫшIагъэм ар еуцолэжыгъ, зэрэ-кIэгъожыгъэр кьылуагъ ыкIи ытыгъугъэ ахъщэр экIэ кьы-зэкигъэкIожыгъ.

Ащ кьыхэкIыкIэ бзыльфыгъэм хьапс тыримылхъанэу Мыекъопэ кIэлэ хьыкумым унашъо ышIыгъ. Зэрагъэпщынагъэм дакIоу сомэ мини 100 хъурэ тазырыр бухгалтерым тыралхьагъ.

Зыныбжэ имыкIугъэ кIэлэ-литIоу социальнэ учреждением чIэсхэу кIэзылэжыгъэхэр зыдэщылэ чIыплэхэр полицием иIoфышIэхэм агъэунэфынхэ альэкIыгъ. Мыекъопэ районым ит поселкэу Каменноостскэм дэт приютым епхыгъэ еджанлэр къабыни, мы нэбгыритIум кIалэжыгъ.

Ахэр зыдэщылэхэр гъэунэфыгъэнхэм ыкIи зычIэсхэм кьешэлэжыгъэнхэм фэшI уголовнэ лыхыным, полицием иуполномоченнэ участкөвэхэм ыкIи зыныбжэ имыкIугъэхэм Ioф адэзышIэрэ инспекторхэм Ioфхьабзэ гъэнэфагъэхэр рагъэкIокIыгъэх. Зызыгъэбыллыштыгъэ зы кIалэр мафэм кьыкIоцI къагъотыжыгъ. ЯтIонэрэ кIэлэ Iэ-тахъом бэкIаерэ лыхыгъэх ыкIи мы мафэхэм Джэджэ районым ит станицэу Дондуковскэм ар кьышаубытыгъ. Янэ инэлэуасэхэм адэжэ ащ зышигъэбыллыштыгъ. ЗэдэгъушIэгъухэр задашIыхэ нэуж нэбгыритIури социальнэ учреждением къащэжыгъэх.

Республикэм иполицейскэхэм зэхачэгъэ оперативнэ-лыхъон Ioфхьабзэхэм яшIуагъэкIэ, цIыфхэм апкIы-нэ-лынэ шъобж хьылъэхэр тезышагъэхэу зэгъуцэфэхэрэ хъульфыгъэр къаубытын альэкIыгъ. БзэджэшIагъэ зезыхьагъэхэр охътэ гъэнэфагъэм зыщылагъыхэрэ чIыплэм мы уахътэм дэсых.

ХэбзэхъумэкIо къулыкъухэм зэрагъэунэфыгъэмкIэ, илъэсэу тызыхэтым шэклогум и 20-м Мыекъопэ районым ит поселкэу Тульскэм ешъо-гъэ нэбгыритIу щызэзэуагъ. Зыр Мыекъуапэ щыщ, илъэс 46-рэ ыныбжэ, ятIонэрэр ыпшъэкIэ зигугъу къэтшIыгъэ поселкэм щэпсэу. Ахэр зэ-зэохъэзэ, поселкэм щыщ хъу-льфыгъэр псыубытыплэм хэ-фагъ. Ащ фэдэу охътабэрэ ар щылъыгъ, идунай ыхъо-жыгъэу нэужым къагъоты-жыгъ. Мы тхьамакIагъом епхыгъэу уголовнэ Ioф кьы-зэлаухыгъ, уплъэкIунхэр макIох.

Общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» инахьыжэ куп хэтхэм агу хэкIэу фэтхьаусыхэх Къэзэнэ Хьамзэт Мосэ ыкъом ышэу Бэчмызэ зэрэщымылэжыым фэшI.

ХЭБЗЭАХЬХЭМКІЭ КЪУЛЫКЪУМ ИОФЫШІЭХЭМ Я МАФ

Сомэ миллиарди 7-м ехъу къаугъоигъ

Республикэм ибюджет анахъ шъхалэу хэ-хъоныгъэ езыгъэшыхэрэм ащыщ хэбзэ-лахьхэр. Ахэм къащыкълэмэ, мы юфым фэгъэзэгъэ къулыкъур ары сыдигъоклі упчлабэ зыфэгъэзагъэ хъурэр, арышъ, мыщ иофышлэхэм япшъэрылхэр гъэцэ-клэгъошлэхуэ плон плэкълыштэп. Шэклогум и 21-м УФ-м хэбзэлахьхэмкІэ икъулыкъу-хэм яюфышлэхэм я Мафэ хагъэунэфыкы. Илээсыри ыкІэм фэкІю, зэфэхьысыжхэр пшынхэ плэкълыштых. А зепстэури кы-дэтлыты, джырэблагъэ зылудгъэклагъ УФ-м хэбзэлахьхэмкІэ икъулыкъу и Гъэ-лорышлалэу АР-м шылэм ипащэу Елена Матвеевам.

— ХэбзэлахьхэмкІэ къулы-къухэм пшъэрылх шъхалэу ялэ-хэм ащыщ субъектым ибюджет хэхъоныгъэ егъэшыхъэ-ныр, — къелуатэ ащ. — Илээ-сэу тызыхэтым имэзипшІ бюджетым пшъэрылхэу кыгъэуцу-щтыгъэ пстэури къулыкъум икыоу ыгъэцэклагъэу плытэн плэкълышт. УФ-м ибюджет си-стемэ пстэумкІи сомэ милли-арди 7-м ехъу хэбзэлахьхэмкІэ къулыкъум иофышлэхэм халъ-хьагъ. Республикэм ибюджет хэбзэлахьхэу кыыхахъорэр про-цент 12-кІэ нахьыбэ хъугъэ, ар сомэ миллион 749-рэ ыкІи зэкІэмкІи сомэ миллиарди 5,9-рэ икыугъ. Сыдигъоклі фи-зическэ лъапсэ илэу лажъэхэ-рэм къатырэ хэбзэлахьхэр арых нахьыбэу бюджетым хэхъоныгъэ езыгъэшыхьхэр. Мы илээсым ахэр процент 20-кІэ нахьыбэ хъугъэх. Шэклогум и 1-м нэс къэплъытэмэ, НДФЛ-м кы-кІэклауагъэр сомэ миллиарди 2,5-рэ мэхъу, ар республикэ бюджетым кыыхахъогъэ хэбзэ-лахьхэм япроцент 42-рэ. Гъэло-рышлалэм иофышлэхэм пэшло-рыгъэшъу зэрагъэунэфырем-кІэ, мы илээсыр икІынкІэ къэнэ-гъэ уахътэми физическэ лъапсэ илэу лажъэхэрэм къатын фэе хэбзэлахьхэм къащыкІэштэп.

— ЗэрэхъурэмкІэ, ахэм къатын фэе хэбзэлахьхэм яугъоин-кІэ юфыгъоу шылэр нахъ макІэ хъугъэ.

— Хэбзэлахьхэм афэгъэхьы-гъэ хэбзэгъэуцугъэм кыызэ-редилытэрэмкІэ, цыфэу иоф-шлалэ лутым илэжъапкІэ кы-хэхыгъэ хэбзэлахьхэр къэзыты-

нэу зипшъэрылхэр иофшлалэр езытыгъэр ары. ГухэкІми, ар зымыгъэцэклэрэр бэ, ары ю-фыгъо шъхалэу тилэри, ана-хьыбэу тызыпэшлуклон фаеу хъурэри. Предпринимателым лэ-жъапкІэм кыыхыгъэ хэбзэ-лахьхэр ымытыгъэхэу къэралы-гъом чыфэ кыІехы. Цыфым илэжъапкІэ хаубытыкыгъэр зэ-рамыгъэхьыгъэм пае къэмы-нэу, ащ кыгъэзэгъынэу де-кларациемрэ лъэу тхылымрэ хэбзэлахьхэмкІэ къулыкъум ре-тых ыкІи къэралыгъом илэу фегъэцэклэ. АщкІэ къэралыгъом чІэнэгъэ макІэп ышлырэр.

— Гъэбылгыгъэу лэ-жъапкІэр зытыхэрэми мымакІэу зэрар къа-хьы...

— Гъэбылгыгъэу лэжъапкІэр зытыхэрэм пстэумэ апэу цы-фэу ар зэрарытэр ары яягъэ зэрагъэклэрэр. Конвертым дэ-лэу кыылэжыгъэр кыызэра-

тырэм къэралыгъом исоциальнэ лэпылэгъу Іэклэхъащтэп. Ащ фэ-дэу къэралыгъоми хэбзэлахь-хэмрэ страхованиемкІэ тын-хэмрэ факІохэрэп. ЛэжъапкІэр гъэбылгыгъэу зытыхэрэм апэ-шлуклогъэныр непэ типшъэ-рылх шъхалэхэм ащыщ. Гухэ-кІми, непэ ащ тетэу законыр зыукъохэрэр мымакІэу респуб-ликэм исых, ау ахэр зыфэ-дизыр пчъагъэклэ къэлогъуай. Сыда плэмэ цыфым конвер-тым дэлэу илэжъапкІэ кыыз-щыратыштыгъэ уахътэр арэп ащ шъхъихыгъэу игугъу кы-зишлырэр. Къэралыгъом исо-циальнэ лэпылэгъу ищыклагъэу ар зырамытыкІэ, гъэбылгыгъэу илэжъапкІэ кыызэрэратышты-гъэм еуцолэжъы. А уахътэм организациеу зыщылажъэщты-гъэр зэфашыжыгъэу, узэдэон щымылэжъэу нахьыбэрэмкІэ мэхъу. Ары цыфхэм ялэжъапкІэ гъэбылгыгъэу кылахы зэрэмы-хъуштыр алъыдгъэлэсыным ыуж тызыкІытыр.

рольнэ-кассэ техникэр ящы-кІэгъэжъэп. А зепстэуми пред-принимателым иоф нахъ Іэшлэх къашы, мылькыоу ыгъакоштыгъэри нахъ ма-кІэ мэхъу. Бизнесым пыл-хэм ар дэгъу дэдэу къагуры-лошт.

— Предприниматель юфым ыуж ихъэмэ зышлоигъом ибизнес аригъэтхыныр юф кынэу сыдигъоклі алытэ...

— Шыпкыэ, езыгъэжъэгъэ-кІэ предпринимателхэм ябиз-нес арагъэтхыныр мыпсын-кІэу къашлошы, ау непэ ар зэшлохыгъоежъэп. Бизнесыр ябгъэтхыныр нахъ зэрэпсын-кІэщтым, нахъ зэхэфыгъошл ыкІи гъэпсыгъошл зэрэхъу-щтым тикылыкъу юф дешлэ, кыдэхъурэри макІэп. Мары лъэныкыоу зэфэшъхьафхэмкІэ къэралыгъо ыкІи муниципальнэ фэло-фашлэхэр зыгъэцэклэрэ Гуп-чэм зэзэгъыныгъэ дэтшлыгъ. Бизнесыр языгъэтхы зышлои-гъохэр ащ екоплэнхэ алъэ-кІышт, зы чыплэ исхэу ящы-кІэгъэ пстэури къафызэшлуа-хышт. Джащ фэдэу электрон-нэ шыкІэр бгъэфедэн плэ-кІынэу, хэбзэлахьхэмкІэ къулы-къум амал къеты. Федераль-нэ хэбзэлахьхэмкІэу исайт уихъэмэ, фэло-фэшлэ зэфэшъ-хьафхэр щыбгъотыштых. Гу-щылэм пае, непэ организациеу ыкІи предпринимателэу рес-публикэм итхэм япроцент 90-мэ электроннэ шыкІэм те-тэу хэбзэлахьхэмкІэу къулыкъум юф дашлэ хъугъэ. Ащ яуахъ-ти, ямылыкыи къегъанэх. КІэз-гъэтхьымэ сшлоигъу тикылыкъу исайт уихъэмэ, хэбзэлахьхэм-кІэ упчІэу уилэхэм яджэуап-хэр сыдигъуи ибгъотэнхэ зэ-рэплэкІыштым. Пстэуми Іэ-пылэгъу тафэхъуным тыфэ-хьазыр.

— Шъуипшъэрылхэр зэшлохыгъошл шъу-фэхъунхэу тышфэ-лъяю, шъуимэфэкл-кІи тышфугъушю. Тхьауегъэпсэу уахътэ кыыхэбгъэклі гушчы-лэгъу укыызэрэтфэ-хъугъэм пае.

— Шъори тхьашъуегъэпсэу. Сиофшлэгъухэм тимэфэклкІэ сэри сафэгъушю, псауныгъэ пытэ ялэнэу, ягъхэлхэр къадэхъун-хэу сафэлъало.

**Дэгущылагъэр
ХЪУТ Нэфсэт.**

Хэхъоныгъэхэр

СтатистикэмкІэ Адыгеим икъулыкъу зэригъэунэфы-гъэмкІэ, илээсэу тызыхэтым имэзи 9 кыкІюцІ промыш-ленностым ииндекс процен-ти 105-рэ хъугъэ. Кыблэ фе-деральнэ шъолырыр зып-штэклэ, республикэм мы лъэ-

ныкъомкІэ я 3-рэ чыплэр ыубытыгъ, Къалмыкъ Респуб-ликэмрэ Астрахань хэкумрэ ыпэ итхэр. Мэкъумэщ хъыз-мэтым дэлажъэхэрэм сомэ мил-лиони 10-рэ мин 676-м ехъу ауасэ продукции кыдагъэ-кыгъ. Ар блэкІыгъэ 2012-рэ

илээсым ащ фэдэ иуахътэ егъэ-пшагъэмэ, проценти 103-кІэ нахьыб. Мы отраслэм хахъоу илэмкІэ Адыгеим апэрэ чыплэр Кыблэ федеральнэ шъолы-рым щеубыты, зырызщэн са-тыумкІи апэ ит.

Цыфхэм мылькыоу къалэкла-хьэрэм хэхъоныгъэу ышлэгъэм-кІэ я 3-рэ чыплэр республи-кэм ылыгъ. ГурытымкІэ зы нэб-гырэм тельытагъэу ар сомэ

17385-рэ мэхъу. ЛэжъапкІэри, гурытымкІэ къэлпытагъэу, сомэ 18313-м нэсыгъ. АщкІэ респуб-ликэр ятІонэрэ хъугъэ.

Мыщ дакІоу щыклагъэхэр къэплонхэ зыхъукІэ, зэрар къэ-зыхьырэ организациеу респуб-ликэм итыр проценти 9,5-кІэ нахьыбэ, фэдэ къэзытыхэрэр проценти 4,3-кІэ нахъ макІэ зэрэхъугъэр кыыхэбгъэщын фае. КыызэралытагъэмкІэ, сомэ

миллиони 2-рэ мин 500-м ехъурэ зэрар къахьыгъ.

Цыфхэм иофшлалэ ягъэгъо-тыгъэнымкІэ къэралыгъоу къу-лыкъум и Гъэлорышлалэ кы-зэритыремкІэ, шэклогум и 18-м нэс пштэмэ, иофшлалэ зымылэу зызыгъэтхыгъэр нэб-гырэ 2433-рэ мэхъу. Ар иоф-шлалэ лутыным зыныжы нэ-сыгъэу республикэм исым изы процентым кыехъу нылэп.

Щыленыгъэм лъэуж дахэ щыпхырищыгъ

«Цыфыр дунаим кызы-техоклэ, щэлэфэ кырыклоштыр ынатлэ тетхагъ» ало. Опсэу-фэ кыни, хъари, гумэкыгуи ээпичыхэзэ, ишэн апсыхъэ, пытэ ашы.

Нэж-лужхэу непэ тилэхэр мафэ къэс нахь маклэ мэхъух. Ахэм къаклугъэ гъогу кыинхэр тшыгупшэрэп. Гъаблэ, зауи, бани ээпачыгъ. Бэ агъэшагъэр, бэ алъэгъугъэр. Тинахыжхэм къяхулагуэу къалотэжхэрэр бэмэ джы ашлэш хуэрэп. Арын фае адыгэмэ зыкларэр: «Ахэмыхагъэрэ къамылыфгъэрэ эфэдэ». Сыда плэмэ ахэр алъэгъугъэхэп, ээпачыгъэп, рихылагуээхэп. Шыпкъэ, сэ кыизгъэкырэп ащ фэдэ кыинхэр непи цыфхэм алъэгъунхэу. Ау тинахыжхэу джы кытхэтхэм ягъэсэпэтхыдэхэм нэлуасэ зафашымэ, ныбжыклэхэм шлуагъэ горэ кыыхахынэу кысшлэш.

Лэжэкло шлагъом игугъу дахэклэ ашымэ, уемыхъопсэн плэкырэп. Джащ фэд, дэйклэ ашыми, гур факлорэп. Джары сэ кысэхулагуэри бэмышлэу. Цыфыр пшлэу, ищылакэ кырыкылагуэм ушыгуазэ зыхуык, нэшуклэ уемыплъын

плэкырэп. Ащ ицыфышлугъэ, ищытху зэхэпхыгъэу щытимэ, угуклэ уфэразэу, ищытху джыри лъыбгъэкуатэ пшлэигоу оху.

Непэ зигугъу къэсшыщтыр лэжэкло хьалэлэу, ежъ кыгъэшагъэм игугъу дахэклэ аригъэшызэ къэзыхыгъэ цыф. Ар къуаджэу Пэнэжыкыуае ищытэу Джэндэрэ Аслъанчэрий Исмахылэ ыкьор ары.

Ащ щыленыгъэ гъогу шлагъо кыкыгу. Сыд фэдэрэ лощлэн фагъэзагъэми, ыужыккэ мыукытэжыныу ахэр зэшлукыгъэх. «Сыд кыни зыкьэбгъэ-гъаштэ хуштэп, — ело Аслъанчэрые, — кыбдэхуфэ ыуж уитын фае. Узыпылэ лощым гухахы хэбгуатэу лощ пшлэмэ, цыфхэми уасэ кып-фашы, уалытэ, уагъашло».

Аслъанчэрые ыгурэ ыпсэрэ етыгъэу, ищытху аригъалоу илэс 55-м кьэхурэ лэжыгъэ. Уахтэу кызыхиубытагъэр кыныгъ. Тикъэралыгъошхо ошлэ-дэмышлэу нэмыц техаклохэр кытебэнэгъагъэх. А лэжхэ-ным Аслъанчэрые гурыт еджаплэм члэсыгъ. Къуаджэм кы-дэнагъэхэм кыинэу алъэгъугъэр зэккэ Аслъанчэрые ынэгъу клэкыгъ.

— Непэ фэдэу зэккэ къэсэшлэжы, — ело Аслъанчэрые, — нэмыц техаклохэр тичылэ кызыдахыгъэхэм былымэу, чэтэу, тхачэтэу, мэлэу унагъохэм яшагъухэм адэтхэр зэккэ ашхыгъэх. Унэхэм такъырыкынккэ тыщынэщыгъэ, остыгъэ нэфынэ дгъэблэн тыфитыгъэп, шлункым тыхэсыщыгъэ. Тикъуаджэ дэсыгъэ урыс унагъоу Сорокинхэр лъэпсэккодэу аулыкыгъэх. Ащ фэдэ хьаккэ-кьоккэ зекыуаклэр зыщыгъэ-гупшэжыгъуай.

Зеошхо ужым нэмыц техаклохэм зэцагъэкьогъэ мэкъумэщ хызмэтыр зетегъуэцожыгъэн фэягъэ. Къуаджэм кы-дэнэгъэ нэж-лужхэмрэ бзыл-фыгъэхэмрэ клэлэцыкылухэр ягъусэхэу ащ фэдиз лощлэныр зэшлуахыщтыгъ.

Аслъанчэрые губгъом клохэрэм ахэтыгъ, пхьэлэшэм клэшлэ-гъэ цухэм алэ итэу жъуагъэ, псыр къафырихьакыгъ, ыльэкырэп ышлагъ. Зеошхор текы-гъэу я 9-рэ классыр кызыеу-хым, дзэ къулыкыум ашагъ. Хыдзэ флотым къулыкыур щихыгъ. Къулыкыу ужым экстер-нэккэ япшлэнэрэ классыр кы-ухыжыгъ. Ащ ыужым техни-ческэ училищэу поселкэу Неф-

тегорскэ дэтым члахы «Моторист (дизелист), слесарь-выш-комонтажник» зыфилорэ сэнэ-хьатыр зэригъэгъотыгъ.

Джэндэрэ Аслъанчэрые сэнэ-хьатэу илэхэмккэ чыплэ-бэмэ ибригадэ игъусэу лощ ащишлагъ. Заор Афганистан кыщемыжызэ, ащ лощышлэ клөгъагъэ. Хэгъэгуи чыдагъэр имылэу кычлэккэ, ащ ычлэплэ гъэстыныпхъэ шхуантлэр илэ-ситфэ цыфмэ къафычлэщыгъ. Нэужым зипэщэ бригадэм хэтэу краим истаницэхэу Бере-занскэм, Усть-Лабинскэ, Азов-скэм, Ильскэм, Северскэм, Ах-тырскэм лощ ащишлагъ.

Илэс 55-рэ лощ ышлагъэу пенсием кыуагъэ. Тысыжыныр кырымгыэккэ, Пэнэжыкыое гъомылэпхъэш комбинатим илэсипшлэ лощ щышлагъ. Иш-хыгъусэу Люби а комбина-тым бэрэ щылэжыагъ.

Джэндэрэ Аслъанчэрые нэгъуло зэпыт, шыпкъагъэ зыхэлэ адыгэл. Зыщытхужы-ныр ишэнэп, шхыэккэфэныгъэ хэлэ, хьарамыгъэ ыгу илэп, сыдыгъо улуклагуэми, гушылэ дахэ нэмыккэ ыжэ кыдэкырэп. Ар гулытэ чан зилэ цыф. Непэрэ щылэккэ зэжъум кы-зыдихыгъэ кыныгъохэм агъэгумэккы. Цыф кызыры-кloxэм ягукъауи, ягуклаий зэхешыккы ыккы адегошы. Ащ фэдэ лэжэкло шлагъохэу

непэ кытхэтхэм тарэгущо.

— Сэ непэ гушлуагъоу силэхэр, — ело Аслъанчэрые, — сикъорылыфхэр арых. Ахэр мафэ къэси синэплэгуи итых. «Тат» алоу кысаджэхэмэ, кыинэу слэгуэрэр зэккэ мэккыдыжы.

Илэс 55-м кыккылоу чанэу зэрэлэжыагъэр пккэнчэ ху-гъэп. Илощлагъэхэм къаккылоу кыралыгъом тын лъалэхэр кы-фигъэшшоагъэх. Лэжэккэ чан шлагъом бын-унэгъо дахэ ил. Ежыррэ ишхыгъусэрэ нэб-гырищ зэдаплугъ, зэдалэжыгъ.

Аккэ нахыжыгъэу Юсыф Краснодар дэс, бын-унэгъо дахэ ил, илфыгъэхэм анахыккэу Адамэ янэ-ятэхэм алэхэхэс, Теуцожь районым иадминист-рация иадминистративнэ-хыиз-мэт къулыкыу ипаш.

Джэндэрэ Аслъанчэрые ил-фыгъэхэм лощлэныр шлу алэ-гъоу ыплугъэх. Щыленыгъэм ылапсэр лощлэныр арэу зэрэщытыр ахилхьан ыльэкыгъ. Жьоныгуаккэ и 15-м Аслъан-чэрые ыныбжэ илэс 80 хуыгъэ, ащ дыкыгъоу ишхыгъ-гъусэрэ ежыррэ зызэкыгъу-хэр илэс 50 зэрэхуыгъэр хагъэунэфыкыгъ. Джэндэрэ зэшхыгъусэхэу Аслъанчэрыерэ Любэрэ цыфэу зышлэхэрэм лытэныгъэ къафашлэу чылэм дэсых.

Джыри тапэккэ псауныгъэ пытэ илэнэу, ибын-унагъо дэт-хэнуу, исабийхэм ашхыагъ бэрэ итынэу Джэндэрэ Аслъанчэрые тыфлэало.

ХЪОДЭ Сэфэр.

НЫБЖЫККЭХЭМРЭ ПИУНЫГЪЭМРЭ

Шэныгъаккэхэр зэрагъэгъотых

Спортым мэханэу илэр ккэлэтыгъэнымккэ, шлогъэшхоу ащ кыыхырэп нахь куоу ныб-жыккэхэм агурыгъэлогъэнымккэ, ащ даккэу клэлэцыкылухэр на-хыбэу ащ хэцэгъэнхэмккэ Тэхутэмыккэе районым ипсэ-уплэхэм лощтхэбзабэ ащы-зэрахы. Спортым шульэгъу фырилэу клэлэцыкылу пугъэныр лощлэн кызырыккэу щытэп, ащ сабыир фэцэгъэным пае шыккэ-зекккэ зэфэшхыафхэр агъэфедэх. Районым сабий джэгуплэхэр шагъэпсыгъэх, агъэуцугъэ хьэрэнэхэм ащы-

джэгухэрэр джыри еджаплэм зичлэхыагъу мыхуыгъэхэр арых.

Ахэм къаккэлэцыккэхэрэр клэлэ лэтахыохэм афагъэу-гъэ спорт джэгуплэхэр ары. Мыхэр зэгъоккэ хуэхэу кызы-рэхэкырэп зэгъо дэдэрэ. Спор-тымккэ апэрэ лэбэкыуэхэр мы чыплэхэм къащэжыах: джэгу-ным, кыччыхыаным, зэнэккэ-кыуным клэлэцыкылухэм алы-цэхэр пытэ ешых, спортым хэцэх, тлэккы-тлэккыуэ лэпэлэ-сэныгъэм фэккэ.

Мы аужырэ илэхэхэм спорт лэпкыхэу районым шагъэфе-

дэхэрэм ащыц хуыгъэ зеккэ-ныр. Шлогъэшхо кызыхырэ спорт лэпкы ар. Зеккэ лощ зэфэшхыаф зауэ зэдэгъэца-ккэ: ащ пыцагъэм ккэккыуэхэ, зыдэщылэ чыплэм нэлуасэ фэ-ху, зегъэпсэфы, ишлэныгъэхэм хахы афэху, ымылэгуыгъэ ладжи елэгъу, ымылэщыгъа-бэ зэрегъашлэ.

Мы спорт лэпкыыр зэхэ-щэгъэным ыккы нахыбэу хэцэ-гъэнхэм клэщаккэ фэхуэхэрэр физкультурэмккэ ыккы спортым-ккэ район комитетыр, ныбжы-ккэ лощэмккэ район админи-страцием иотдел, клэлэцыкылу-хэм шлэныгъэ тедзэ ягъэгъоты-гъэнымккэ Гупчэр арых.

Зэпхыныгъэ зэдырялэу лощ-шлэпыщыри зэдэлажэ, лощ-тхыабзэу зэдэгъэцаккэрэм клэу дэгъу фэху. Шыпкыэр ккэплон хуэмэ, анахь лощлэн хылыгъэ зыпшэу дэккырэп клэлэцыкылу-хэм шлэныгъэ тедзэ язытырэ Гупчэр ары.

Лощыр ащ тетыми, Гупчэм илощылэхэр чанэу мээккэ, лощыгъо пстэури зэрифэшъа-шэу зэшлуахы, лощтхыабзэу агъэцаккэрэр нахь дэгъоу, гъэ-шлэгъонэу, гум кыинэжыгъэу зэрэхуыным пылтых.

Джащ тетэу хуыгъэ Гупчэм

бэмышлэу зэхыцэгъэгъэ зеккэохэм яслэтэу Псэйткыу клэим Пшызэ лушэу щыреккылыгъэр. Мэ-фитло лощтхыабзэр ккыа-гъэ. Гухэлэ заул ялагъэр: зеккэохэм илощхэм зыгъэ-ушъомбгъуыгъэныр, клэлэ-хэм спортымккэ гъэхыа-гъэу ялэхэм хахыохэр афэшлыгъэнхэр, анахь командэ лэшхэр кы-хэгъэщыгъэнхэр.

Районым ит еджэплэ 20-мэ кыарыкыгъэ еджа-ккэхэр слетым хэлэжыа-гъэх, ахэр апшэрэ клас-схэм яеджаккэ, еджаплэ пэлчэ зы командэу щытыгъ, командэм нэб-гырих хэтыгъ. Зэрэзэ-нэккыуыгъэхэр лэсры-ккэ техникэмккэ ялэп-лэсэныгъ, спортымккэ гъэгъозэныр (чыплэу уз-дэщытыр бгъэунэфыныр), ккэккылыгъуищэу зэхэт эста-фетэр («цыгъоубыт» — зыгорэ агъэплэным пае рахуыгъ-эр), жыккэ зэхэфызэгъэ «щэ-гыныр зыдэлэ» шхончккэ (пнев-матическэ) псагъэм тегъэфэгъэ-ныр, гранатым идзын.

Зеккэ ныбжыккэхэм зэнэккэ-кыуэхэр нахь афагъэпсынккэагъэх, ежхэм амалэу ялэхэм, афэ-уккылыщтым деплыгъэх: гъэзет ккыдэгъэккыныр, пщэрыхыаныр, зеккэохэм яхыплэгъэ оредккэ-лоныр, сценэ цыккы кышлы-гъэныр...

Нэбгырэ ыккы еджэплэ коман-дэ пэлчэ ишыпкыгъэу зэнэ-ккыкыуэхэм ахэлэжыагъ, пстэ-

уми апэрэ чыплэр кыдахы ашлэигуагъ. Зэфэхысыжхэм анахь командэ лэшхэр кыагъэ-лэгуагъэх. Инэм гурыт еджа-плэхэм яеджаккэхэм якомандэ-хэр анахь лэшхэу кычлэккы-гъэх: гурыт еджаплэу N 25-м — апэрэ, N 6-м — ятлонэрэ, N 2-м яцэнэрэ чыплэхэр кы-дахыгъэх.

Мыц фэдэ зэнэккыуэхэм шлогъэшхо кыахы: еджаккэхэр зэнэлэуасэ, зэпэблагъэ ешых, ныбджэгъу зэфэхуых, спор-тымккэ анахь лэшхэр кыащэ-лэагъох.

ХЪУШТ Щэбан.

Янэ лъапсэхэм арачи, хъайуанхэр зэрэрацэхэрэ вагонхэмкэ Казахстан нагэ-сыгъэх. Зыщыпсэунхэу кьаратыгъагъэхэр кьакъырых, шэщых, гъушъальэх, зыфимы-кьугъэхэм ежъ-ежырэу чы-унэхэр атыхы, ачлэтысхъагъэх. Кьаралорэр ашлэщтыгъ, ашхырэр мэклэ дэдагъ. Гъаб-лэмрэ кьин зэпымыужымыр арыллыкыгъэр бэдэд. Хъаджэт игупсэ цыфхэри ахэм кьах-фагъэх, ышнахыкэ ихъадэ ежым ылэкэ ыгъэтлылжы-нэу хьугъагъ.

— Общежитиеу тызчагъэ-тысхъажыгъагъэм хъадэр цытагъэгъепскыжыгъагъэп, — кьафилотэжыщтыгъ Хъаджэт

Шьыжъ Хъаджэт Шъалихъэ ыпхъур лажъэ зимылэу Казахстан агъэкощыгъагъэхэм ахэ-тыгъ. Изэкъуагъэп, яни ыш-ышыпхъухэри игъусагъэх, ятэ заом лутыгъ. Хымэ хэгъэгум кьинэу шальэгъугъэм икъэбар фэмыухызэ бзыльфыгъэр дунаим ехыжыгъ.

ХЪАДЖЭТ ИГЪЫБЗЭХЭР

Иэнэ хъураер макло.

Шьыжъ Хъаджэт.

чылэм кьызегъэзэжым. — Чэчэн нэбгыритлэу лэпылэгъу кьысфэхуи, шъофым хъадэр дэтти, щыдгъэкъэбзэжыгъагъ. Ибэни тэр-тэрэу ттыгъагъ.

Цыф жьугъэхэр репрессии-ем зэрэхагъэфгъагъэхэр зэрэмытэрэзыгъэр, нэбгырэ миллион пчъагъэмэ хьакъ ямылэу зэрагъэпшынагъэхэр емыклоу зыфальэгъужьэу шъхэихыгъэу кьалуй, хабзэм ышлагъэр зыфигъэгъужыгъагъ. Ау реабилитацие зэрашыгъэр зэрыт-

хэгъэ тхылъыр ымылэгъужыгъэу ыкы кьырамытыжыгъэу дунаим ехыжыгъэри маклэп. Псаоу кьэнагъэхэм нэпэ кьыз-нэсыгъэм ащымыгъупшэжъэу, ашлэшхэклошхоу, ыгъэцлык-хэу зыдалыгъыр ыкы агъэгъун амылэкырэ «кьумалхэклэ», «совет хабзэм ипыйхэклэ», «кьэралыгъом кьегуаохэрэм агоуцагъэхэклэ» кьызэряджэ-щтыгъэхэр ары.

Хъарет цыфэу агъэкощыгъэ-хэм кьарыкылагъэр зэклэ ылэ-

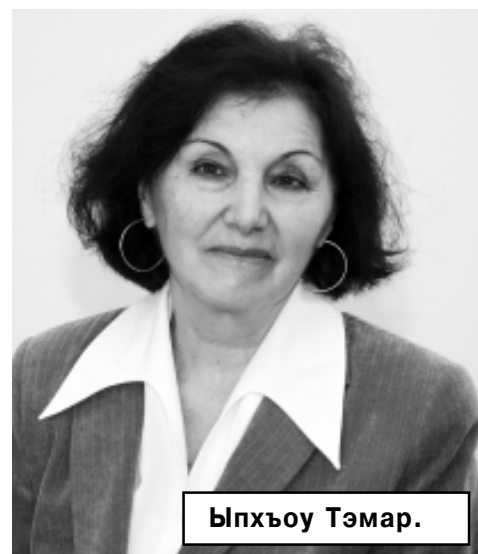
гъугъ ыкы ежым ыщэчыгъ, кьинмыгъуаеу ыгу ристыкыгъ. Зыщырацэжъэгъагъэхэм кьы-щегъэжыгъэу, гуапэм зызэпы-штэклэ, оредхэр зэхилхъэщты-гъэх. Яегъэшлэрэ кьушхъэхэм зэрахашыгъэхэм, гъэр псэуклэу ялэм, игупсэхэр зэрэлэклык-хэрэм афэгъэхыгъэ тхъаусыхэр, гьыбзэхэр Хъаджэт ыусыгъа-гъэх. Жэрыло народнэ твор-чествэр кьэзыгъэгъунэхэрэм ахэр ежым кьырагъалозэ кьат-хыжыгъэхэу гуманитар ушэ-

тынхэмкэ Адыгэ рес-публикэ институтым ихъарзынэщ хэлъых.

Институтым илофы-шэхэу шапсыгъэ кьуа-джэхэм бэмышлэу «ащыгъоягъэхэр» арых Шьыжъ Хъаджэт фэгъэ-хыгъэ Иэнэ хъурае зэ-хашэнэу зыгу кьэкы-гъэхэр. Ар гуманитар ушэтынхэмкэ Адыгэ республикэ институтым щыкылагъ, Хъаджэт ып-хъоу Тэмарэ ащ кьы-рагъэблэгъагъ, хьаклэ-хэр, шлэныгъэлэжхэр ащ хэлэжыгъэх.

Цыф зэхэхэр фи-лологии шлэныгъэхэмкэ докторэу, институтым жэрыло лъэпкъ творчествэмкэ иотдел ипащэу Цуекъо Нэф-сэт зерищагъ. Хъаджэт псаоу зыпъэгъугъэхэр, луклагъэхэр кьэгущылагъэх. Агу кьызэри-нэжыгъэр, гупшысэу аригъэ-

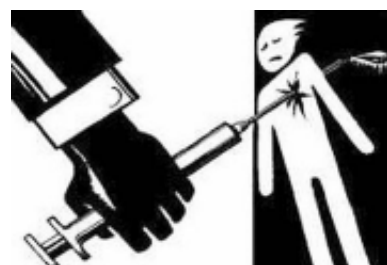

Ыпхъоу Тэмар.

илофшлэни щегъэфедэх. Тэмарэ Шъачэ щэпсэу, радиоу «Сво-бода» зыфилорэм икорреспон-дент, хэхэс адыгэхэм алае кьэ-тынхэр егъэхъазырых.

ХЪАЛИМЭКЪО Гуащ.

НАРКОМАНИЕМ ПЭУЦУЖЫГЪЭНЫР

ТХЪАМЫКІАГЪОР КЪЫПФЭМЫКІОНЫМ ПАЙ

Урыс драматическэ театрэм джырэблагъэ спектаклэу «Семья Вурда-лака» зыфилорэр кьыщагъэлэгъуагъ. Ар наркоманием пэуцужыгъэ-нымкэ республикэ программэм щыщ лфотхъабзэу щыт, АР-м и Пра-вительствоу изаказкэ агъэуцугъ.

Апэрэ мафэм спектаклыр Мыекьопэ кьэралыгъо техно-логическэ университетым ипо-литехническэ колледж щеджэ-хэрэм кьафагъэлэгъуагъ. Ра-гъэжыным ыпэкэ студентхэм зафагъэзагъ театрэм литера-турнэ-драматическэ лфохэмкэ илофышлэу И. Мирошниковам-рэ АР-м наркотикхэм ягъэ-зеклон лыплэгъэнымкэ икы-лыкыу илофышлэу М. Орловамрэ.

Сценарист ныбжыкылау В. Си-гаревым ипесэ театрэм кьы-зэрэхихыгъэр аукодыеу шы-тэп. Ар клэлэ ныбжыкылау кьы-димыкыжыхэрэм ежыагъэм, ежыгъэ кьодыеп, нэсыгъэм фэ-гъэхыгъ. Наркотикхэм тхъа-мыкылагъом узэрэфащэрэр, ар узышхоу зэрэщтыр, ныбжыкы-кэ щылэныгъэ пчъагъэ ащ зери-хырэ театрэм кьыгъэлэгъон

зэрэфаер кьэгущылагъэхэм кьы-хагъэщыгъ.

Спектаклыр пэублэ гушылэкэ кьырагъэжыгъ: «Емынэр, емы-нэр тикъалэ кьыдэхъагъ. Арэкло урамхэм, зыдехых сымаджэ-хэри, псаухэри, хыбэйхэри, клочлэшхохэри, зэклэри. Макло зиплэхъэзэ, зыгорэм лыхъу-рэм фэдэу. Сэ сиурама шъулау, сиуна, сиунэ члэхъагъуа, сэ сикъата, сипчъа шъулау ар зы-лэхъуэрэр? Кьыгъотыгъ! Кьы-тео! Хъау, фылутихытэп. Лун-кыбзэ лухыплэм игъуанэ зэ-закъо типлынышъ, лъэпэцпыеу тыкылулкыжыщт. Шъханыгъуп-чъэхэр фэтшыштых, жьы кьы-дэклэплэхэр дгъэпклэщтых кы-мафэм зэрэтшырэм фэдэу — кьидгъэхъащтэп. Нэмыкхэм адэжэ орэкло, нэмыкхэм афы-терэу. Тэ тадэжъ щилэн цы-

лэп... Ау кыхъэмэ? Хъау, уемы-гупшысэмэ, зыпари хъуштэп. Анахъ шъхъалэ — уемыгуп-шысэныр ары...»

Ау лфыр ащ тетэп. Ащ те-тыхэп. Зэклэми агу узын фае. Цыфэу спектаклым еплыхэрэр егупшысэхэ фае. Пьесэм ыбзэ ныбжыкылэхэм яжабзэ фэдэ-хэр хэтых, ащ спектаклыр шылэ-ныгъэм нахъ пэблагъэ ешлы. Жъалымыгъэ зыхэлъ сценэхэри мыщ щыолэгъух. Цыфым еохэу плэгъуштэп, ау сценэ кыбым макъэу кьышылухэрэм ащ урагъэгущафэ, ахэм гур агъэузы, бэмэ уягупшысэн фаеу уашы.

Пьесэр зытхыгъэм хэклэплэр кьыгъэлагъэрэп, зыпари кьыуи-ложырэп. Сыда плэмэ ежъ обществэми ышлэрэп наркома-ным узэрэлэзэщтыр. Социальнэ

тхъамыкылагъохэм ялэзэн фае-хэр политикхэр арых нахъ, дра-матургхэр арэп. Арын фае авторым клэух тхъамыкылагъо пьесэм зыкыфишлэрэр.

Спектаклым хэт актерхэм ярольхэр дэгъоу кьашыгъэ кьодыеп, ахэр сценэм щышыла-гъэх, ягеройхэм ягъашлэу пье-сэм кьыхиубытэрэр адагъэшлагъ. Спектаклым иклэхым герой

шъхъалэм — наркоманым — янэ шъхъаныгъупчъэ лухыгъэм лутэу зыридзыжыныу зегъэ-хъазыры... Етланэ зэклэри кьэ-ушлункы... Еплыхэрэм ащыщ-хэм зафэмыщылэу анэлс кьэкло, хэщэтыкых.

Наркотикхэр зэрагъэзеклорэм лыплэгъэрэ кьулыкыоу АР-м щылэм ипресс-куп.

АДЫГЕИМ

Мэщытым ылъапсэ агъэчъыгъ

Атхыгъэхэри амытхыгъэхэри зэхэт-хэу кьутырэу Гавердовскэм адыгэу мини 4-м ехъу щэпсэу. Псэуплэм зэушъомбгъу, кьалэм кьыпэблагъ, мамырныгъэрэ зэгурылонгъэрэ ахэлъэу цыфхэр щэпсэху.

Мыщ Адыгэ Хасэрэ Дин хасэрэ зыщызэхашагъэр бэшагъэп. А мэфэ шьыпкъэм кьутырым мэщыт шагъэпсынэу зэрэфаехэр цыфхэм кьалогъагъ. Дин хасэм итхьаматэу хадзыгъэ Бэгъэудин Абдулахь кьалэхэр илэпылэгъухэу псынклэ шьыпкъэу лфым игъэцэклэн ригъэжъагъ.

Непэ мэщытыр зычлэтышт унэм ылъапсэ агъэчъыгъах. лфшлэнхэр зэклэ зыпшъэ дэклыгъэхэр кьутырым дэс быслымэнхэр ары. Адыгэмэ сыдигъуи зэрэшэныгъэу, шыхьафхэр зэхашагъэх, хэти ылъэклыштыр ышлагъ.

Абдулахь игуапэу хигъэунэфыкыгъ лъэклэ зилэ кьалэхэм яшлуагъэ кьызэрагъэкьуагъэр. Унэ лъапсэр зэралышт техникэри, цементэу ящыклагъэри, нэмыклэу агъэфедэшт псэолъапхъэхэри ыпклэ амытэу мэщытым кьыфатлуп-цыгъэх.

— Тхьэм ыломэ, гъатхэм мэщытым ыпкъ кьэтлэтышт. Ахьщэклэ кьыд-дэлэпылэнэу кьытэзылуагъэхэр щылэх, нэмыклэу шлу зышлэ зышлюигъохэми талыхъушт, кьутырым дэхэми ямылкъу шыщ кьызэхалхъашт. Цыфхэр фехэу, мэщыт ялэ ашлюигъоу лфыр етхьыжъагъэш, псынклэ кьытфэхъу-нэу сэгугъэ, — кьытилуагъ Абдулахь.

КЪЭБЭРТЭЕ-БЭЛЪКЪАР РЕСПУБЛИКЭР

Апсыхэр «къэгушчылэштха»?

Псышъохэр зэралыгъырэ апчхэу илъэс минитлэм ехъу зыныбжыхьхэр республикэм кьызэрэщыагъотыгъэхэр зэрэ Кавказэу ыкли зэрэкъэралыгъошхоу щызэлъашлэхэрэ археолог цлэрылохэу Котляровхэм языгъэшлагъэхэр газым лф дэзышлэрэ кьулыкьум илофышлэхэр ары. Ахэм цыфхэр зыщыпсэурэ унэ горэм газ счетчикыр щызэблахъузэ, бысымым джэрзым хэшлыкыгъэу апс кьаригъэлъэгъугъ. Ежыр шэкло бэлахь, шакло кьуагъэу апсыр кьыгъотыгъ. Ащ хьырахьышъэхэмрэ бзыоу фениксым исурэтэрэ зэрэтешыхьагъэхэм апсыр

Китаим зэрэщашы-гъэр кьы-луатэщыгъ. Викторрэ ишъхьэгъусэу Мариерэ алъэгъугъэ апсыр ашлогъэшлэгъоныгъ. Виктор кьызэри-лорэмклэ, ар кытай-цэ лэпэласэхэм ашыгъ, ау унэ-гъо хьызмэ-тым шагъэ-федэрэ пкыгъо-хэм ащы-щэп. Къурмэн ашы зыхъу-клэ е лъэпкъ хабзэхэр зыщызэ-рахьэрэ уахьтэр ары ар загъэфедэщыгъэр. Ап-сым тхыпхъэ кьэраклэхэр, бзыу-хэр, псэушъхьэхэр тырашыхьэщыгъэх. Ахэр зиунагъо хьугъэ-шлэгъэ ин кьы-

зэрыхьухьэгъэ цыфхэр ары языгъэ-шыштыгъэхэр. Нэужым лэужыклэхэм зэратыжыхьэхэзэ, агъэлъаплэу зэрэхьэ-щыгъэх.

Псэуплэу Кенже кьышагъотыгъэ апсым исурэт кьэралыгъо тарихь музейм зарагъэхьым, тарихь шлэныгъэхэмклэ кандидатэу Сергей Демиденкэм кьа-фитхыжыгъ апсыр «Зэорэ кьэралыгъо-хэм язэманклэ» зэджагъэхэм — тиэрэ ыпэклэ я 5-рэ — я 3-рэ ллэшлэгъухэм — зэралэгъур.

Апсэу кьагъотыгъэм етланэ ятлонэрэри кьыклэпыкьуагъ. Ащ исурэт Котляров-хэм кьафэзыхьыгъэр Гужьожьыкьо Джэбраил. Апсыр апэрэм фэдагъ, ыклоцл зеплыхьэхэр ары зэфэмыдэныгъэу ялэр кьызыхагъэщыгъэр. Ащ сатырищ хъу-хэу хэутыгъэ хьарыфхэр тешыхьэ-гъагъэх.

Непэ кьэшлэгъуае Китаим щашыгъэ вазэхэмрэ апсыхэмрэ Къэбэртэе-Бэлъ-кьар Республикэм ичыгу кьызыхьагъэ-хэр. Шлэныгъэлэжъхэми ар ашлогъэ-шлэгъонышт. Артефактхэр алэклахьэхэу, лф адашлэмэ, Дэнэ гъогушхом (Ве-ликий шелковый путь) икьутамэхэм ащыщ Къэбэртэе тьуаклэм нэсыщыгъэ-мэ, ахэм кьагъэнэфэн алъэклышт.

КЪЭРЭЩЭЕ-ЩЭРДЖЭС РЕСПУБЛИКЭМ

Зэкъошныгъэм иаллей

Хэгъэгу ззошхом илъэхъан Сталинград заом тидзэхэм теклоныгъэр кьызэрэщыдахыгъагъэр илъэс 70-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъэу Къэрэщэе-Щэрджэс Республикэм «Зэкъошныгъэм иаллей» шагъэтлысыгъ. Ащ хэлэжъэнэу, Волгоград кьикли, цыф куп республикэм кьэклогагъ.

«Сталинград пым зыщытекьуагъэхэр илъэс 70-рэ зэрэхъугъэм пае парк 70-рэ» зыфилорэ проектым лфтхьабзэр кьы-хеубытэ. Аллеер агъэтлысыныр зыгу кьэклыгъэр ыкли ащ кьэщакло фэхъугъэр Волгоград хэкум ит организациеу «Зэ-кьошныгъэм и Ун» зыфилорэр ары. Къэрэщэе-Щэрджэсым ныбжыкьлэхэм гъэ-хьагъэхэр ашлынхэм пае щызэхашгъэ фондэу «Эльбрусид» зыфилорэм ащ ды-ригъэштагъ. Фондым ипашэу Караев Азрет кьызэрилорэмклэ, мафэу агъэ-нэфагъэм тефэу кьушъхьэтхэу Кавказ зыфилорэр кьэзыухъумэгъэ зэоллхэм апае агъэуцугъэ музей-саугъэтым кьы-хиубытэрэ чьыллэм пчэй чыгъ 70-рэ ша-гъэтлысыгъ.

Волгоград хэкум щыпсэурэ цыфхэм лъэпкъ зэфэшъхьафхэм кьахэклыгъэ

зэоллхэр зэкъотхэу кьэлэ-ллыхъужъэу Волгоград кьызэраухъумагъэр зращы-мыгъупшэрэр хьаклэхэм кьалуагъ, ал-леуеу агъэтлысыгъэхэм джыри зы кьа-хэхъуагъ, ар зэкъошныгъэ пытэу цыф-хэм ахэлпыгъэм итамыгъэу зэрэхъуштыр кьэгушылагъэхэм хагъэунэфыкыгъ.

Къэрэщэе-Щэрджэсым шыщ зэоллхэу пым пэуцужьхэзэ Сталинград щыфэхы-гъэхэр пчэй аллеем цыфхэм ащи-гъэ-гъупшэштхэп.

Шлэхэу Къэрэщэе-Щэрджэс Респу-бликэм шыщ куп Волгоград клошт. Ста-линград заор зэраухыгъэр зэолл пстэуи зэхэтхэу ыкли нэбгырэ пэпчъ шъхьа-фэу зэрятеклоныгъэр ащымыгъупшэным, зэклэми кьагъэгъунагъэр зы Хэгъэгу зэрэщытым ыкли шлэжыр мыкьосэным зэлуклэгъур афэгъэхьыгъэшт.

Тхыгъэжъхэм адыгэхэр кьазэрахафэхэрэр

(1839 — 1842-рэ илъэсхэр)

* Фэкьоллхэм С. Белл фалотагъ абдзэхэ оркхэр урыс пачыхьэм гохьанхэу зыкыфаехэр «цыфхэр джыри нахь лъэшэу зэрагъэлорышлэштхэм» паеу зэрэщытыр.

* Нэбгырэ мин 11 хъурэ кьушъхьэчлэсхэм лыгъэшхо кьызыхагъафэзэ пытаплэу Михайловскэр (Архипо-Осиповкэ) аштэ, нэбгырэ 509-рэ зыхэт пачыхьэ отрядым, черкесхэм кьащымыгъаклэу, лыгъэ хэлъэу, елъэклыфэ пытаплэр кьеухъумэ.

* Нэтыхъое ыкли шапсыгъэ купхэм Абинскэ пытаплэр аштэн алъэклырэп, зыщызэпэуцужыгъэхэ шьофым быракьитлу, нэтыхъое ыкли шапсыгъэ лъэп-кьхэм яехэу, кьыранэ.

* Адыгеим гъэблэшхо щыл.

* Къуаджэхэу Нэчэрэзые, Джэджэхьаблэ, Лъэустэнхьаблэ чьыпаклэхэм ащэтлысых.

* Сыхьатихэ клогъэ фэрзэпэ заор псыхъоу Фарзэ Лабэ зыщыхэлъэ-дэжырэ чьыллэм километритлуклэ пэчыжъэу щылагъ. Генерал-майорэу Г. Х. Засс изэолл купхэмрэ абдзахэхэр, шапсыгъэхэр ыкли убыххэр зыхэхьэхэр купышхоу нэбгырэ минипшл хъурэмрэ ащ хэлэжъагъэх. Урысыдзэм хэтхэр кьатеклох.

* Пачыхьэм изэоллхэм шапсыгъэ чылэу Пшехор (Пшэхьор) зыцлэу псыхъохэу Афыпсырэ Убынрэ азыфагу щысыгъэр зэрапхъо.

* Лейтенантэу П. В. Скаловскэм ицлфхэм хы Шлуцлэм тет тырку шъухьашлэхэр зэрысыгъэ кьухьэр кьышеубыты, ащ кьушъхьэчлэс нэб-гыри 148-рэ Тыркуем ращэжъагъэхэу исыгъэх. Ахэм бзылфыгъэ 17, пшъэшъэ ныбжыкьлэхэу 48-рэ, сабыл 17 ахэтыгъэх.

* Революционерэу, декабристэу В. С. Норовым Кавказ заом зэрэхэ-лэжъагъэм фэгъэхьыгъэу етхы: «Сеуцоллэжыи заом сызфыхэтыгъэ лфыгъор симыщыкьлэгъахэу зэрэщытым. Сыфэягъэп ыкли сыпэчыжъагъ черкесхэр сипыйхэу слъытэнхэм, сыдигъуи згъэшлагъоштыгъэ ахэм лыгъэшхоу ахэлпыр...»

* 1842-рэ илъэсым щылэ мазэм и 6-м адыгабзэм ыкли ащ идиалект-хэм язэхэфынклэ лфышхо зышлэгъэ профессорэу Л. Г. Лопатинскэм Лейпциг университетым философиемклэ докторыцлэр кьыфегъэшъуашэ ыкли искусствэхэмклэ магистрэу егъэнафэ.

Нэклубгъор зыгъэхьазырыгъэр ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

Тыгъэнэбзый

Тичыопс тыгу рехьы

Гузэжъуапхэп, ехыжьагъэп, бжыхэр охтэ шлагъу: тыгъэр фабэ, чыгур гъушъ, ошлур ащ къебэкI. Бжыхъэ мэфэ ошлухэм лэжыгъэр аугъоижы, зикъэщэгъу ныбжыкIэхэм джэгухэр рагъэ-кIокIых. КIэлэеджэкIо цыкIухэм еджаплэм зыцагъасэ, еджэгъэшхо хъунхэм агуклэ кIэхъопсых. Шэкологум мэээ голур бжыхэм икIэх, ар къаушыхъатэу чыгхэр шьойцыех. Ау хэтэ чыг лъэгур — дышъэ-пкIэшъэ мэлэу, ошэкур папкIэм кIалэхэм зыхафых. Тибжыхъэ огу джыри зэхэчыг, бзыу цыкIу чэчалэхэри джыри зэрэчэфых. Бжыхъэжэ Iэшлур мэкIэ къэбзэ-лъабз, къашлэ кызысыщтыр кIымэфэ жэкIэфыр?!

Орэд къэтэжъугъаIу

ГушыIэхэр зьер Яхъулэ Сэфэр
Орэдъшъор зьер Анзэрэкъо Вячеслав

Ным нахъ лъапIэ насып бгъотына, Родинэр фэдэ ны тэ къипхына? Тыдэ укIуагъэми — ар уигъусэн, Родинэ класэм уиухъумэн. Ным нахъ лъапIэ хэт уIукIэнэ? Нэу узыIугъэр пщымыгъупшэн. Тэ зыбгъэзагъэми, Родинэр — уян, Ихъэыоньгъэ ренэу фэбан.

ОЖЪ Аскэрбий

Пыжъыр мэшакIо

Сыдэу шлагъуа сэ слъэгъугъэр,
Мэстэ куашэр чыльэм щэкIо.
Хъурэе цыкIоу мэстэ гъугъэр,
Чыгы чIэгъмэ ащэкIуашъэ.

ГъэшIэгъонба, къысщымыщтэу,
Спэлэгъабзэу ар сблэкIыгъ.
МыгумэкIэу, къыспымылъэу,
Гъогум гуIэу зэпырыкIыгъ.

Сыфэхэп гъогу шынагъом
Пыжы цыкIур шызекIоным.
Ащ нахъышлуба гъогу лъэслъагъом
Тэтэу хатэм шышэкIоным.

МэфэкI къэгъэлыгъон

«СИ АДЫГЕЙ»

Къуанэ Аслъан Мы-
хъамодэ ыкъор Крас-
ногвардейскэ районим
ит къуаджэу Джамбэ-
чые 1943-рэ ильэсым

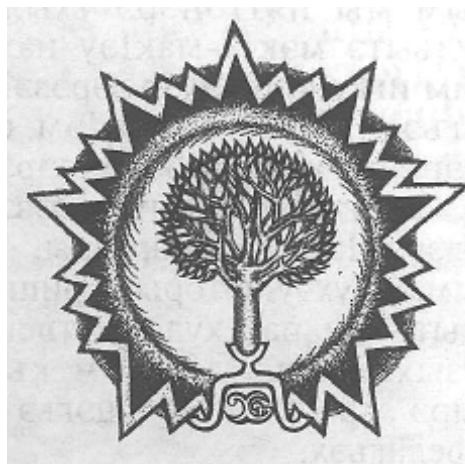
Адыгэ Республикэм ильэкъ сурэ-
тышIэу Къуанэ Аслъан кызыхъугъэр
ильэс 70-рэ зэрэхъугъэм ипэгъокI имэ-
фэкI къэгъэлыгъон джары зэреджагъэр.
Iэпэласэм илофшIэгъишъэм ехъу зы-
хэлэжъэрэ къэгъэлыгъоныр КъокIы-
плэм щыпсэурэ цыф лъэкъхэм яис-
кусствэ икъэралыгъо музей икъута-
мэу Мыекъуапэ дэтым кышызIуахыгъ.

Хэт щыщха е сыд фэдэха адыгэхэр?

Мы упчIэ иным иджэуапэу сэ сеплэы
Хъурмэ Хъусен ироманыкIэу, тхылъитIу
хъоу «Тиурам тыгъэр кышыкIокIы»
зыфилорэр.

Зы адыгэ къуаджэ зэоуж ильэс-
хэм ичыIакIэкIэ, цыфхэм ялорэ-яшIэрэ
зэрэзэтэхъэрэм, язэфэгумэкI-зэрэ-
лътэкIэ ТекIоньгъэшхор кызэрэда-
хыгъэм ар яхыIлагъ. Цыф лъэкъ
зэфэшъхъафыбэу хэгъэгущоу СССР-
щтыгъэм хыхъэщтыгъэхэм алэ зэкIэ-
дзагъэу, анэлэу зэфэгъэзагъэу, Адыгэ
автоном хэкури зыкIэ ахэм ащыцэу,
ЧыгумкIэ, РодинэмкIэ лъэкъым ип-
сэемыблэжыныгъэ, адыгэ плуныгъэ лъэ-
сэшлум кызэрэщэжъэрэр кырилотыкIэу
романыр сэлъытэ.

ТхакIоу Хъурмэ Хъусен ироман гуп-
шысэ инэу пхырыкIэу сэ къысщыхъурэр
«сабыр шысэкIэ апIу» зэралорэр ары.
ГушыIэр зэхэзыхъу, зыпкъырыхъу
гъэпсыгъэ тхылъым игерой шъхъалэр

кIэлэцыкIоу Салбий. Ар мэкъумэщышIэ
унэгъо дахэ къыхъухъагъ. Ау
иунэгъонокIуI закъоп шъэожъыер зы-
плурэр — зэрэкъуадж; нахъыжъ гъэ-
шIуагъи, нахъыжъ Iуши, нэмыкI цыф-
хэри ащ фэсакъых, фэгумэкIых; иуп-
чIэхэм сыдигъуи джэуап агъоты.

Ны-тыхэри, ыш-ышыпхъухэри, къо-

кышыхъугъ. Краснодар художествен-
нэ училищым щеджагъ ыкIи кылухыгъ.
1978-рэ ильэсым кыщегъэжъагъэу Уры-
сыем исурэтышIэхэм я Союз хэт. Эс-
тампым и Урысые къэгъэлыгъон, рес-
публикэ къэгъэлыгъонхъу «Молодость
России», «60 лет Советской власти»,
«60 лет Великой Победы», зональ-
нэхъу — «Графика юга», «Советский
юг» ахэлэжъагъ. Аслъан исурэтшIы-
гъэхъу живописым ыкIи графикэм арыль-
хэм адыгэ лъэкъым ичыIакIэ игъэзэплэ
инхэр нэм кыкIагъэуцох, щыIэныгъэ
шыпкъагъэр ахэлэ ыкIи ащыгъэунэ-
фыгъ.

джэдэс цыфыбэри шъэожъыем кешIэ-
кIыгъ. Сабый IупкIэм а зэкIэ зыры-
зэу, зэхэугуфыкIыгъэу — яIуакIи,
яшIыкIи, ятеплэ-гъэпсыкIи ыгу нэсых,
Салбий цыкIур а шысабэм мафэ къэс
апIу, хагъахъо. Зы шъэожъые цыкIу
кешIэкIыгъэ адыгэ дунай псаур ро-
маным уанэлэу кырегъэуцо. Адыгэхэм
япсэукIи, язекIуакIи, ягушыIэ ыуаси,
якIэлэ плукIи зы охтэ пычыгъо инкIэ
авторым кытыгъ.

Хъурмэ Хъусен ироманэу «Тиурам
тыгъэр кышыкIокIы» зыфилорэр
кIэлэегъаджэхэм, еджэкIо цыкIухэм,
кIэлэегъэджэ сэнэхъатым зыфэзы-
гъэсэрэ ныбжыкIэхэм атегъэпсыхъагъэу
сэлъытэ. Еджэхъу, тхылъымкIэ яеп-
лъыкIэхэр хэти кылоу, тигъашIэмэ,
лъэкъ плуныгъэу осэшлэу зилагъэм нахъ
зыкыштэжынкIи, зыкышIэжынкIи
хъун.

Романым адыгэ шэныр, адыгэ хабзэр,
адыгэ гушыIэм илъэшыгъэ, зэфагъэ
хэгощагъ, щэч хэлъэп, гушыIэр ытхъа-
кIумэ ихъэу сабыр пIуным имэхъанэ
щыкIэгъэтхыгъ.

Сыдэуштэу унэр уушъэщта?

(Пшысэ)

Зы лы горэм кIэлищ илагъ, унакIэ
гори аригъэшIыгъэу чIэсыгъэх. КIалэмэ
яIушыгъэ зэригъашIэ шIоигъоу яупчIыгъ:

— Хэтэ шъуащыцэу мы унэр къэ-
зыушъэн къэзыгъотын зыльэкIыштыр?

Анахъыжъыр ежы, шы кыщи унэм
зырегъэуцом, къогъупэ закъо нахъ
ыубытыгъэп.

Ятэ къеплэи кырилуагъ:

— Унэр пфэушъагъэп.

Азыфагу ифэрэр ежы лъыхъагъэ,
гупшысагъэ. ЕтIанэ мэкъу кухъэ кыщи
унакIэм зыретакъом, ызыныкIо нахъ
ыушъэн ыльэкIыгъэп. Ятэ ащи рилуагъ:

— Ори уушъагъэп.

Ящэнэрэм делэлэ-делашъоу игугъу
ашIэу щытыгъ. Ащ ятэ зыфилуагъэр
фигъэцэкIэшунэу хэти шыгуыщтыгъэп.
Ау щыт нахъ мышIэми, ащи ралуагъ.
Арыти, бэрэ мылхыхоу, шэф остыгъэ
цыкIу горэ унэм кыхыи ригъэуцуи,
пчыхъэпэ мэзахэ хъугъэу хигъэнагъ.
Остыгъэр зыкIэгъанэм, мо унэшхом
нэфынэр из кышыгъ.

Ятэ къеплэи, кылуагъ:

— Унэр зыушъагъэр оры, сикIал!

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр
МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ИСКУССТВЭМ ИЦЫФХЭР

Ипчыхьэзэхыхьэ
тырегъэблагъэ

**«Ащ фэдэ артисткэхэр зырызых, уалыхьун фæе» зы-
фалорэмэ Кушъу Светланэ ащыщ. Адыгэ Республикэм и
Лъапкъ театрэу Цей Ибрахимэ ыцлэкъ щытым илэсы-
бэ хъугъэу юф щешъ. Артисткэ цларыом имэфэкъ
фэгъэхьыгъэ пчыхьэзэхыхьэр шэклогум и 22-м Мые-
кыуапэ щыклошт.**

Урысыем изаслуженнэ артисткэу, Адыгеим инароднэ артисткэу Кушъу Светланэ зыхэлэжьэрэ спектаклэхэу «Псэлыхьохэр», «Дэхэбаринэ ихьаклэщ», «Тыкъэ-сыжыгъ», «Лэнатлэм игьэрхэр», нэмыкхэри жы хъухэрэп. Псэлыхьуабэ зилэ пшъашъэм, зыныбж хэклотэгъэ бзылфыгъэу унэгъо хызмэтыр зезыхьэрэм, мылкъушхом дихыхьыгъэхэм ахэтэу щылэныгъэм ипсынклэлэ лы-хьурэ бзылфыгъэм, фэшъаф рольхэу С. Кушъум кышлхэрэм узыгъэхьыни, гур зыгъэузыни ахэтэлъагъо.

Щылэныгъэм илэужхэр зэзыпхырэ артистхэм ар ахэтэлъытэ. «Дэхэбаринэ ихьаклэщ» уеплызэ, зэгъэпшэнхэр ошлх. Артисткэ нагъом псынклэу зы-зэблехъу: нэгъушл, ынэхэр мэжыух, псэлыхьомэ сэмэркъэу адешы, ау ар кызыыхыгъэщы-рэп. «Тыкъэсыжыгъ» зыфилорэ спектаклэр С. Кушъум кыгъэ-баигъ. Нэгъэуплэлэгъум кыклоцъ гушлуагъор, гулкаер, «шом икы-гъэ бзылфыгъэр» уапашъхэ кыырегъэуцох.

— Кушъу Светланэ тикъуа-джэ щыщ. Ицыклогум кыщы-

ублагъэу артисткэ зэрэхъуштыр пшлэнэу щытыгъ, Очэпшые гу-рыт еджаплэм зэрэщеджэщтыгъэр дэгъоу къэсэлэжы, — кылуатэ Адыгеим изаслуженнэ журнали-стэу Тхьаркъохъо Сафьет. — Светланэ театрем ыпсэ хэлъ.

Лъапкъ театрем щыклошт пчы-хьэзэхыхьэм Кушъу Светланэ щыфэгъушлхытх, спектаклэу «Дэ-хэбаринэ ихьаклэщ» тиартист-хэм кыщагъэлъэгъошт. Искус-

ствэр зикласэхэр С. Кушъум ипчыхьэзэхыхьэ регъэблагъэ.

Адыгэ Республикэм культурэм-клэ и Министерствэ, Адыгеим и Лъапкъ театрэу И. Цейм ыцлэ-клэ щытым, АР-м итеатрэхэм яло-фышлэхэм я Союз зэхашэгъэ зэ-хыхьэр шэклогум и 22-м сы-хьатыр 18.30-м аублэшт.

Сурэтыр спектаклэу «Псэлыхьохэм» кыщытырахыгъ.

ТИСПЕКТАКЛЭХЭМРЭ ШЫЛЭНЫГЪЭМРЭ

Тысыплэ нэкл щыгъотыгъуай

Озой ироль къэзышырэ артистэу Давид Манахьян уедэлэ зыхьуклэ, щылаклэу цыфхэр зы-хышагъэхэм зыщыбдые пшло-гъошт. Нэшъу ышлыгъэх, дунэе нэфыр алъэгъужьырэп. Кыло-рэм едэлэхэу ыгъэсагъэхэщ, хъу-гъэ-шлагъэхэр цыфмэ кыагуры-ложьырэп. Псыр нэпкъмэ къази-дэуклэ ытхалэщтхэу арелошъ, егъэщынэх, егъэчырэх. Псым дэ-кыплэ ымыгъотыным пае нэп-кыр агъэпытэ, ау ащ даклоу мыхьомышлагъэхэр Озой зэрэ-хьэх. Гъэбзылгыгъэклэ игъусэ цыфхэр егъэлорышлэх. Нэпкъэу агъэпытэрэр Угур шъэфэу егъэ-тласхэ, ятлэр луехы, псыр кы-дэунэу къащегъэхъу. Адыгеим инароднэ артистэу Михаил Ар-зумановым Угур ироль къешлы. Бзакоу, егъаши мыгушылэгъэу купым Угур рагъэлъэгъу — Озой иунашъоклэ.

Нэм ылэгъурэр гум пшъхалэ зэрэфэхьурэр Угур къегъэщып-къэжы. Ипшъашъэу шульэгъу къабзэм зэлъыштагъэм игумэк-хэр Угур кыльэлэсых, бзакоу зэрэщымытыр илоклэ-шыклэхэм къахегъэщы, цыфхэм иягъэ зэ-раригъэкыштыгъэр шъхьэихыгъэу кьелотэжы.

Озой рэхъат хьурэп. Цыфхэм икларыклэу дунэе нэфыр залъэ-гъуклэ псэунхэ амылэкыштыгъу,

**Адыгэ Республикэм и Камернэ музыкальнэ театрэу
Хьанэхъу Адамэ ыцлэ зыхьырэр зызэхашагъэр илэс
20 хъугъэ. Спектаклэу кыщагъэлъагъохэрэр искусс-
твэм хэшылк фызылэхэм агу рехьых.
Музыкальнэ театрем джырэблагъэ кыщагъэлъэгъуагъэх
спектаклэхэу «Ослепленные», «Сильва», фэшъафхэри.
Урысыемрэ Адыгеимрэ искусствэхэмклэ изаслуженнэ
юфышлэшхоу Сулейман Юныс ыгъэуцугъэ спектаклэхэр
гупшысэу ахэлъымклэ зэфэшъафых. Э. Эгадзе ытхы-
гъэхэм атехыгъэ «Ослепленные» кызырыклоу щытэп.**

щылэныгъэм хэмызэгъэщтхэу елытэ. Арэу щытми, шу зэрэ-лэгъугъэхэр Озой едэлужын-хэу фаехэл. Унагъо ашлэн, клэ-лэхэр аплунхэ, сэнэхъат зэрагъэ-гъотын ямурад.

Артистхэу Виктор Марковым, Ирина Кириченком, Михаил Ка-бановым, Владислав Верещако, Александр Степановым, нэмык-хэм къашлыр рольхэр щылэны-гъэм кыпкырэклых. Псэуклэ дэу ялагъэм кызырэхэкы-жыщтхэм пылтых.

Къашъоу къашлыхэрэр Адыгеим искусствэхэмклэ изаслуженнэ юфышлэшхоу, Грузием изаслу-женнэ артистэу Исуп Аслъан ыгъэуцугъэх. Музыкэр компози-торэу А. Семеновым ыусыгъ. Сурэтышлыр Сихъу Рэмэзан.

Спектаклэр непэрэ щылаклэм ебгъапшээ, цыфхэм ягупшысэ

зэхьокыныгъэхэр фашынхэ зэ-рэфаем уналэ теодзэ.

Еплъыклэхэр

Пчыхьэзэхыхьэр клэхым фэ-кыуагъ, ау цыфхэр зэбгырыкы-жыынхэм дэгълэхэрэп. Музыкаль-нэ театрем еплъыклэу фырылэр къэзылотагъэхэм тигуапэу тядэ-лугъ.

Юлия Барсуковамрэ Игорь Халафьянрэ театрем бэшагъэу къэклох. Тысыплэ амыгъотыным тешыныхьэхэу кыхэккы.

— Щылэныгъэм фэгъэхьыгъэ спектаклэхэр музыкальнэ те-атрем къегъэлъагъох, артистхэм рольхэр дэгъоу къашлых, — кы-луагъ Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгеим инароднэ ар-

тистэу, драматургэу Пэрэныкыо Чэтибэ.

Цуукл Владимир иунагъо игъу-сэу спектаклэмэ яплъыныр шэ-нышлу фэхъугъ.

— Урысыбээр сэ дэгъоу сшлэ-рэп. Ащ пае къэмынэу спектак-лэр кызыгурылуагъ, лъэшэу сшлэ-гъэшлэгъонэу сепллыгъ. Адыга-бзэккы спектаклэхэр къагъэлъэ-гъонхэу тыфай, — кылуагъ об-щественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» игъэцэкклэкуп хэ-тэу, шлэныгъэлэжъэу Мэщфэшлу Нэдждэт.

Камернэ музыкальнэ театрэу А. Хьанэхъум ыцлэклэ щытым ихудожественнэ пащэу, режис-серэу Сулейман Юныс спектак-лэхэм яплыхьэрэм яупчлэхэм джэуапхэр къаритыжыгъэх, те-атрем илофшлэн тапклэ зэригъэ-псы шлоигъом кытегушылэгъ.

Адыгабзэккы спектаклитлу къа-гъэлъэгъонэу театрем егъэхъази-ры. Кларэщ Тембот ытхыгъэм теыхыгъэ спектаклэри театрем щагъэуцушт.

«Сильва» зыфилорэ спектак-лэр шэклогум и 19-м музыкальнэ театрем кыщагъэлъэгъуагъ, ты-сыплэ нэкл залым илэжыгъэл, пхэнтлэку зыдэгъэуцун чыплэ щылэжыгъэл.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбий.

**Зэхъышагъэр
ыккы кыдэзы-
гъэклэр:**
Адыгэ Республи-
кэм лъапкъ
Юфхэмклэ, Иккыб
кьэралхэм ащы-
псэурэ тильэп-
кьэгъухэм адыр-
лэ зэхьыныгъэхэмклэ
ыккы кьэбар
жъугъэм иамал-
хэмклэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

**Редакциер
зыхьыгъэр:**
385000,
кь. Мыекыуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшгъэдэккыжы зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зышаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын Юфхэмклэ,
телерадиокъэтын-
хэмклэ ыккы зэлъы-
тэсыклэ амалхэмклэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэоры-
шлэлэ, зэраушыхьа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекыуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4000
Индексхэр
52161
52162
Зак. 3798**

Хэутыным
узыщыккытхэнэу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
Зыщыккытхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор
шъхьалэр
Дэрбэ Тимур

Редактор
шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр

**Мэщлэккыо
Сайд**

Редактор
шъхьалэм
игуадзэр —
пшгъэдэккыжы
зыхьырэ
секретары
Хьурмэ Хьусен

